

॥ പുരുഷ സൂക്തം ॥

ഓം തച്ഛം യോരാവ്യുണീമഹേ । ഗാതും യജ്ഞായ । ഗാതും യജ്ഞപതയേ
। ദൈവീ സ്വസ്തിരസ്തു നഃ । സ്വസ്തിർമാനുഷേഭ്യഃ । ഊർധ്വം ജിഗാതു
ഭേഷജം । ശം നോ അസ്തു ദ്വിപദേ । ശം ചതുഷ്പദേ । ഓം ശാന്തിഃ ശാന്തിഃ
ശാന്തിഃ ॥

ഓം സഹസ്രശീർഷാ പുരുഷഃ । സഹസ്രാക്ഷഃ സഹസ്രപാത് । സ ഭൂമിം
വിശ്വതോ വൃതാ । അത്യതിഷ്ഠദശാങ്ഗുലം । പുരുഷ ഏവേദഗ്ം സരാം ।
യദ്ഭൂതം യച്ച ഭവ്യം । ഉതാമൃതതാസ്യേശാനഃ । യദന്നേനാതിരോഹതി ।
ഏതാവാനസ്യ മഹിമാ । അതോ ജ്യായാഗ്ശ്ച പുരുഷഃ ॥ ൧ ॥

പാദോഽസ്യ വിശ്വാ ഭൂതാനി । ത്രിപാദസ്യാമൃതം ദിവീ । ത്രിപാദൂർധ്വ
ഉദൈത്പുരുഷഃ । പാദോഽസ്യേഹാഽഽഭവാത്പുനഃ । തതോ വിശ്വദ്യക്രാമത്
। സാശനാനശനേ അഭി । തസ്താദിരാധ്യാജായത । വിരാജോ അധി
പുരുഷഃ । സ ജാതോ അത്യരിചൃത । പശ്ചാദ്ഭൂമിമഥോ പുരഃ ॥ ൨ ॥

യത്പുരുഷേണ ഹവിഷാ । ദേവാ യജ്ഞമതന്നത । വസന്തോ
അസ്യാസീദാജ്യം । ഗ്രീഷ്മ ഇധുശ്ശരദ്ധവിഃ । സപ്താസ്യാസന് പരിധയഃ ।
ത്രിഃ സപ്ത സമിധഃ കൃതാഃ । ദേവാ യദ്യജ്ഞം തന്നാനാഃ ।
അബധ്വന്നുരുഷം പശും । തം യജ്ഞം ബർഹിഷി പ്രാക്ഷന് । പുരുഷം
ജാതമഗ്രതഃ ॥ ൩ ॥

തേന ദേവാ അയജന്തഃ । സാധ്യാ ഋഷയശ്ച യേ । തസ്മാത്
 യജ്ഞാത്സരാഹുതഃ । സംഭൃതം പൃഷ്ണദാജ്യം । പശുഗസ്താഗശ്ചക്രേ
 വായവ്യാൻ । ആരണ്യാൻ ഗ്രാമ്യാശ്ച യേ । തസ്മാത് യജ്ഞാത്സരാഹുതഃ ।
 ഋചഃ സാമാനി ജജ്ഞിരേ । ഛന്ദാഗ്സി ജജ്ഞിരേ തസ്മാത് ।
 യജുസ്തസ്മാദജായത ॥ ൪ ॥

തസ്മാദശ്വാ അജായന്ത । യേ കേ ചോദയാദതഃ । ഗാവോ ഹ ജജ്ഞിരേ
 തസ്മാത് । തസ്മാജ്ജാതാ അജാവയഃ । യത്പുരുഷം വൃദധുഃ । കതിയാ
 വൃകല്പയൻ । മുഖം കിമസ്യ കൗ ബാഹു । കാവൂരു പാദാവുച്യേതേ ।
 ബ്രാഹ്മണോഽസ്യ മുഖമാസീത് । ബാഹു രാജന്യഃ കൃതഃ ॥ ൫ ॥

ഊരു തദസ്യ യദ്വൈശ്യഃ । പദ്ഭയാഗ്ം ശൂദ്രോ അജായത । ചന്ദ്രമാ
 മനസോ ജാതഃ । ചക്ഷോഃ സൂര്യോ അജായത । മുഖാദിന്ദ്രശ്ചാഗ്നിശ്ച ।
 പ്രാണാദായുരജായത । നാഭ്യോ ആസിദന്തരിക്ഷം । ശീർഷ്ണോ ദ്യൗഃ
 സമവർത്തത । പദ്ഭയാം ഭൂമിർഭിശഃ ശ്രോതാത് । തഥാ ലോകാഗ്ം
 അകല്പയൻ ॥ ൬ ॥

വേദാഹമേതം പുരുഷം മഹാന്തം । ആദിത്യവർണം തമസസ്തുപാരേ ।
 സരാണി രൂപാണി വിചിത്യ ധീരഃ । നാമാനി കൃത്വാഽഭിവദൻ , യദാസ്തേ
 । ധാതാ പുരസ്താദ്യമുദാജഹാര । ശക്രഃ പ്രവിദാമ്പ്രദിശശ്ചതസ്രഃ ।
 തമേവം വിദാനമൃത ഇഹ ഭവതി । നാന്യഃ പന്ഥാ അയനായ വിദ്യതേ ।

യജ്ഞേന യജ്ഞമയജ്ഞേത ദേവാഃ । താനി ധർമാണി പ്രഥമാന്യാസന് । തേ
ഹ നാകം മഹിമാനഃ സചന്തേ । യത്ര പുരോ സാധ്യാഃ സംതി ദേവാഃ ॥ ൭ ॥

അദ്ഭയഃ സംഭൂതഃ പൃഥിവൈ രസാച്ച । വിശ്വകർമ്മണഃ സമവർത്തതാധി ।
തസ്യ തപ്ഷ്യാ വിദധദ്ദൃപമേതി । തത്പുരുഷസ്യ വിശ്വമാജാനമഗ്രേ ।
വേദാഹമേതം പുരുഷം മഹാന്തം । ആദിത്യവർണം തമസഃ പരസ്താത് ।
തമേവം വിദാനമൃത ഇഹ ഭവതി । നാന്യഃ പഥാ വിദ്യതേഽയനായ ।
പ്രജാപതിശ്ചരതി ഗർഭേ അന്തഃ । അജായമാനോ ബഹുധാ വിജായതേ ॥
൮ ॥

തസ്യ ധീരാഃ പരിജാനന്തി യോനിം ॥ മരീചീനാം പദമിച്ഛന്തി വേധസഃ ।
യോ ദേവേഭ്യ ആതപതി । യോ ദേവാനാം പുരോഹിതഃ । പുരോ യോ
ദേവേഭ്യോ ജാതഃ । നമോ രൂപായ ബ്രാഹ്മയേ । രൂപം ബ്രാഹ്മം ജനയന്തഃ ।
ദേവാ അഗ്രേ തദബ്രുവന് । യസ്സൈവം ബ്രാഹ്മണോ വിദ്യാത് । തസ്യ
ദേവാ അസന് വശേ ॥ ൯ ॥

ഹ്രീശ്ച തേ ലക്ഷ്മീശ്ച പത്യൗ । അഹോരാത്രേ പാർശ്വേ । നക്ഷത്രാണി
രൂപം । അശ്വിനൗ വ്യാത്തം । ഇഷ്ടം മനിഷാണ । അമൃം മനിഷാണ ।
സരാം മനിഷാണ ॥ ൧൦ ॥

ഓം ശാന്തിഃ ശാന്തിഃ ശാന്തിഃ ॥